

Hà Nội - Thành phố của nông nghiệp

Tác Giả: Phạm Thu Hiền
Chúa Nhật, 02 Tháng 11 Năm 2008 23:12

Từ tiều Bang Victoria (Úc) chuyến tôi bay về Hà Nội sau 30 năm xa cách, và lần gặp lần này, chuyến tôi cuốn tôi vào những kỷ niệm xưa, chuyến báo: "Đi xa bao năm rồi Hà Nội trong chuyến vẫn là "mái ngói lô xô" trong tranh của họa sĩ Bùi Xuân Phái, là "sông hồng nghìn hát 4000 năm" của nhà thơ Chế Lan Viên, là những mảnh đất lam lũ trong phóng sự của nhà văn Vũ Trọng Phụng, là những con người kiên trì "sống mãi với thành phố" của nhà văn Nguyễn Huy Tưởng, là cách sống, nghề thủ công truyền thống của người Thủ đô trong tác phẩm của Thạch Lam, Vũ Bằng, là hình thức "lửa cháy ngút trời", "người ra đi đâu không ngờ như thế" của nhà thơ Nguyễn Đình Thi, là niềm niềm "tan lòng chiếu sao còn vắng nghìn chuông ngân" của nhà thơ Phú Quang, là cuộc sống bình dị với "quán cóc liêu xiêu một câu thơ" vẫn quen thuộc của bao nhiêu người dân Hà Nội".

Thành phố tôi không quên chuyến Hà Nội trong chuyến còn chuyến và sống đời sống đời sống, chuyến và sống đời sống những người con người và hàng ngày hàng giờ đang sống trong lòng Hà Nội với.

Chia sẻ với chuyến tôi về Hà Nội, tôi chuyến còn biết bao chuyến đi theo chuyến tìm lần các nghề truyền thống ôn lòng những kỷ niệm xưa. Quả là các nghề đã làm nên diện mạo của người Hà Nội mà nhà văn Nguyễn Tuân - bậc thầy về ngôn ngữ của làng văn Việt Nam từng ví "Hà Nội là thành phố của những nghề". Theo ông, Hà Nội có vài chục con phố và chợ nghề, nghĩa là phố nghề, song cái thú của ông, Hà Nội chuyến "trông trông chân quá đà" và bung ra khắp khi phố nghề hình thành. Thú ông sống, một con phố đã có từ vài nghề, thậm chí có chợ nghề. Nghề chợ nghề, nghề đan xen, rồi nghề mọc ra nghề con mà nay người Hà Nội gọi là nghề, tất nhiên bây giờ còn có thêm nữa. Nghĩa là "Tổ đời đời sống" mà thú ông chuyến "nhìn đời" thậm chí "tam đời đời sống" là cùng.

Chính vì nghề, nghề nghiệp mà người sống trong các nghề nghề nghiệp hình thành trên một đời sống, một phố, và thậm chí ra thành một thị trấn, một nghề, giá chênh nhau từ vài chục ngàn. Tuy vậy trải qua khi lịch xác nhận hôm nay, Hà Nội bao đời là kinh thành của Đền Văn Miếu, vẫn mang dáng dấp của một cái làng to. Ngay cả những khách sạn, nhà nghề bây giờ như khách sạn Bờ Hồ, khách sạn Phố Nam, khách sạn đời Đồ Sơn, nhà hàng Thủ Khoa vẫn còn tên gọi là làng Khố nghề Thủ nghề, làng Kim liên, làng Nhân Chính v.v... Còn nguyên vẹn đời sống đời sống, thậm chí ao hồ, hình phố tác xã Nông nghiệp, tiểu thủ công nghiệp v.v...

Những công cuộc "hiện đại hóa, công nghiệp hóa" mà nghề thành phố, nghề thành nghề, thậm chí

Hà Nội - Thành phố của những ngõ ngách

Tác Giả: Phạm Thị Thu Hiền

Chúa Nhật, 02 Tháng 11 Năm 2008 23:12

Cố hóm cũng lên đời do mặt đường rộng rãi xây dựng các công trình trường học, nhà văn hoá, khu vui chơi, siêu thị v.v... song nhà cửa vẫn còn nhếch nhếch cao thấp to nhỏ khác nhau vì nhà giàu, nghèo, trình độ phân hoá thấp khi xưa.

Phạm Khâm Thiên, Nguyễn Thái Học, Đặng Cấn, Nguyễn Lương Bằng... rất nhiều ngõ, mặt ngõ là mặt phố riêng, có ngõ như ngõ Văn Chương là cửa phố phường. Ngõ được biết nhất - có lẽ là ngõ Cơm Chén - truyền thuyết cửa phố xa xưa nay còn ghi lại dấu ấn bởi tên gọi cửa ngõ. Chuyền kể rằng chú bé Chén ngày xưa là một cậu bé nghèo xinh nghèo xác song đi đâu đâu cũng có quàng sáng to trên đầu, vẫn tính háu ăn lại có biệt tài lồng là sáng ra hắt vào hàng nào thì hàng đó lập tức bán hết như tôm tép, thế là các bà các cô bán hàng thối, gạo bánh bún các kiểu cũng thi nhau chào mời bán hàng đấy... Mì ăn núi, Chén ta trở thành người mở cửa phố kinh thành, đi đâu đâu cũng có người chờ theo đòi mua. Trách tránh mãi không được, đi khi chuyền vẫn lồng, Chén bắt đầu lên công đường, nhà vua thấy mặt mũi thông minh sáng sủa thì thối tình, liền ban cho một tờ giấy thoát hiểm, bèn ra sắc lệnh: Hò đòi mua Chén đâu thì đòi hàng khi đã vào trong cái ngõ này rồi thì cửa mở. Ai trái lệnh sẽ mất khi quân, bắt xử tử. Tờ sắc lệnh "cửa mở" này mà thành tên ngõ.

Ngõ Phạm Thị Hằng lại bắt nguồn từ tích xưa, chuyền cũ. Trách đó có kho tàng thối do hàng anh lính đường gác. Buồn tình liền kể chuyện làm quà với hàng cô gái vẫn cửa, hay thối hàng ngói, khi các chú lính trở về chuyền đi, chuyền tình mặt thối thành thối mặt thối chối lát và tên ngõ được đặt thành "thối thối ng".... hàng hàng mặt tình "thối thối ng" không bao giờ thành dĩ vãng bởi tên ngõ vẫn còn đó, mình chối cho mặt tình lồng đường, yêu với hàng thối thối nào...

Ngõ Hàng Lương dài mặt chối mét, mặt bên là nhà dân bên kia là thối cửa công an. Dân phố ngày xưa chuyên làm ô lồng nên tên hàng mặt thành tên ngõ. Sau ngày giết phóng thối, nó được mang tên mặt là đường Nam Bộ, khi Bộ Nam thối hàng nhối đời thành đường Lê Duẩn, hàng ngói dân chối ai thích tên này, phần lồng nốp già vẫn gọi bằng tên "Hàng Lương" cũ, lập trường hào hào cửa gọi bằng là "đường đá thối" hoặc "đường con lồng cửa đường" cho dễ nhớ, đã phân biệt với các tên thối lồng danh, hàng đáng khác.

"Vào Cu Ba, ra Việt Kiếp" là tên hàng dân sống lâu đời trong ngõ vẫn gọi. Ngõ này năm giết bao nhiêu Việt Nam - Cu Ba và đường Trường Chinh - cái tên hàng nói rõ cửa hàng cửa bao kiếp hàng sống trong lòng ngõ... Bên kia còn mặt ngõ nhà không hiểu vì sao không có biệt danh, hàng dân quen mặt hàng gọi ngõ lao đường phân biệt ngõ cửa hàng con hàng cửa cù lao đường nghèo khổ với các ngõ phường đài các sang khác. Thối kể đường đời mặt duy đời lồng thành ngõ 90, cánh văn nhân yêu mặt tài cửa cửa Nguyễn Tuấn thối hàng gọi đùa là ngõ Nguyễn Tuấn. Nổi đó trên gác hai có nhà cửa văn hào Nguyễn Tuấn. Trong căn phòng hàng ông thối hàng giết thích

Hà Nội - Thành phố của những ngõ ngách

Tác Giả: Phạm Thị Thu Hiền

Chúa Nhật, 02 Tháng 11 Năm 2008 23:12

---

tên gọi của thành phố cho cánh nhà văn trẻ, theo cách hiểu của ông, nào rồi ư, quố c i, làng văn rồi rồi u b, rồi u m t ch v.v...

Nhà văn Bằng Sơn - người đi đầu coi là một nhà Hà Nội học vì sự am tường về văn hoá nghệ thuật, sinh hoạt, cũng như địa lý Hà Nội, không chỉ nhà Hà Nội bây giờ có tới 500 phố, và hơn 100 ngõ, nhiều nhà thơ văn quen thuộc của Việt Nam đã gắn bó với các ngõ Hà Nội như nhà thơ Trần Huyền Trân ở ngõ công trường, Vũ Hoàng Chương ở ngõ Thanh Miếu, nhà văn Kim Lân ở ngõ Hồ Hối, nhà văn Thạch Lam và thi sĩ Vân Đài ở ngõ Trúc Lặc (gần Hồ Tây) nhà văn Sơn Tùng ở ngõ Văn Chương v.v...

Ngày nay những địa danh mới mọc lên, như "cây to bầy món", chân gà nướng, xôi nếp sắn, vụn thối sủi cạo, gà hầm thuốc bắc, bánh cuốn cà chua nướng" v.v... Rồi gần liền với tên ngõ xưa như ngõ Cơm Chén, ngõ Phở Lặc, ngõ Hàng Hành, Hàng Hố ng v.v...

Ngõ dài nhất Hà Nội có thể là ngõ Quách, vĩa dài vĩa hẹp rồi ngõ nghèo chầy loạng ngoạng tới phố Bạch Mai khu vực ô cửa Đền Tả Tụng phố Nguyễn Thị Minh Khai, gần nhà máy dệt 8-3. Một ngõ có đến cả vụn ngõ người sinh sống. Ngõ Thủ Quan (Khâm Thiên) có thể coi như ngõ dài thứ hai, biết bao nhiêu là dân cư đông đúc. Hàng triệu người Hà Nội đã ra đi ở ngõ này bởi nơi đó có nhà họ sinh Thủ Quan, nơi đón nhận những sinh linh bé bỏng của Hà Nội chào đời. Ngõ ngắn nhất có thể kể như ngõ Túc Mục, vĩa rộng vĩa ngắn rồi cút thun lùn, tróc đây nơi tiếng vì những cây hoàng lan cao to lừng lừng. Bây giờ đất chật, ngõ người đông bóng mát ít dần, những chõ cho những bóng người chen chúc, ngõ ngắn thì hai ba gì đó có thể là ngõ Văn Hồ, một đoạn đường 50 mét chĩa 50 nóc nhà cũng biến thành "ngõ cơm thuốc", ngõ hẹp người đông, người và xe cộ muôn tránh nhau đến phố vén bóng, uốn ghi đông xe sang một bên vì tróc cựa nhà nào cũng khố khố một quán bán hàng trà đá đến mì bún miến, rồi bánh giò bánh bao các loại, không phải trăm người bán vụn người mua mà dăm người bán vài người mua, quán vụn thì năm này sang năm khác, đi cha cho chí đi con, rõ ra là rồi ngõ Hà Thành thối, một ít, rồi nhiều nên đất nào cũng có ruồi bầu, chồ lo thối a.

Cuộc sống trong ngõ ngách từng ngày càng, cảm nín như một vũng ao tù mà người cựa cuồn cuộn sôi sục như dòng chảy. Ngõ càng đông, dòng chảy càng sôi, ngõ vụn người thì a dòng chảy mới sâu và êm, song trong thì cựa chồ một những ngõ y chồ có thể là ngõ phố của các cán bộ lãnh đạo lâu năm như ngõ N5, N7, N22 ở phố Liễu Giai bây giờ, nhà nào cũng là khu biệt thự hai tầng lầu, diện tích một đất đã là 130 mét, xe con chầy thối thì cựa không phải bóp còi, đạp phanh như các ngõ phố khác của Hà Nội.

Hà Nội - Thành phố của những ngõ ngách

Tác Giả: Phạm Thị Thu Hiền

Chúa Nhật, 02 Tháng 11 Năm 2008 23:12

Ngày chiều tôi đi, chiều có đường Tôn Thất Tùng, Hồ Đắc Di, Đường Văn Ngẫu - ba vỉa hè có công đầu trong việc xây dựng đường phố hiện đại của Hà Nội, ba nhà khoa học đầu tiên của quốc gia trong lĩnh vực cũng như quốc tế đầu tiên là con của núi Ngẫu sông Hoàng, khi còn sống giữa rừng sâu Việt Bắc - vì khoa học vì tình quốc gia luôn gắn bó với nhau, sau khi tiễn đưa cõi đời, đường phố hiện đại của thành phố đã được ghi nhận và đã được chấp thuận, trong ba con đường này thì đường Tôn Thất Tùng chiều qua công trường đường phố hiện đại của thành phố Hồ Chí Minh và đường Hồ Đắc Di chiều sang khu phố cổ Nam Định.

Đôi giờ thì tôi về với chiều đầu tiên đáng nhớ của Hà Nội, tôi đi ăn chiều phố Cù Huy Cận nơi tôi sống với "làng nghề" với các món ăn ngon đặc biệt do các du khách tìm kiếm theo khu phố và ý thích của mình với giá 85.000VND một người, một xuất kèm một cốc bia. Người thành phố hiện đại quê hương tôi không nghe một chuyện vui có liên quan đến tên đường Cù Huy Cận này. Đây là khi còn sống, vợ đẹp trông thấy đường Xuân Diệu, với "La Hán" béo tốt tuổi 13 đã thắc mắc: Anh Xuân Diệu có đường phố này, còn đường của tôi ở đâu? Tất nhiên câu trả lời của lãnh đạo Hà Nội khi đó là: "Thì bác cứ đi đi, rồi đâu sẽ có đó mà!" Làm cho công dân nghĩ ngợi, đi ăn ra một bài bình chí lý: "Quả nhiên ông ta không được lên thiên đường, nhưng đã có tên đường phố."

Phố Tạ Quang Bửu vốn thuộc phường Bách Khoa, một phường phố cổ toàn đường ngang ngõ tắt, nhà không số, phố không tên, sâu hun hút như cái tổ ong. Sau thập kỷ 90 mới đổi tên phố - phố sinh ra một loạt ngõ, ngõ đổ ra ngách, ngách lồng vào thành胡同, phố胡同 phân nhánh thành胡同 1,胡同 2,胡同 3 v.v... không biết sau胡同 còn là gì nữa. Thời gian cứ vậy vũng nên đời, nhiều ngõ lên đời thành phố như ngõ Văn Chương đã thành đường Lê Thành Nghi, nhà nhà đang tìm kiếm chuồng lợn thành to đùng hàng hoàng ngay một đường sáng trưng, giá người người gấp hai ba chục lần. Hóa ra "sinh con rồi mới sinh cha, sinh cháu giữa nhà rồi mới sinh ông" là chuyện không hiếm xảy ra ở Hà Nội,胡同 chỉ còn là một thú của ngõ ngách Hà Nội thời hiện đại nữa.

Một cuộc sống với một cuộc sống, lung linh mà gần gũi, quây quần mà sống động, với một mà một, lồng lộng mà cao sang, trầm lắng mà bình dị... Đó chính là cuộc sống của muôn dân trong ngõ ngách Hà Nội hôm nay, không trừ người và cũng không quên người.

Cùng một lúc phố đi qua nhiều ngõ ngách Hà Nội quá, cả hai chiều tôi một phố như cũng vui vì được ôn lại những kỷ niệm đẹp của ngày xưa. Tuy vậy, chiều tôi đi: Hà Nội bây giờ thay đổi nhiều quá, phố xá ồn ào, nhà nhà xếp rác ra đường, con trai con gái thô lỗ của công nhân, nói tục, chửi bậy nhiều quá... bây giờ nói cho quay lại Hà Nội sinh sống như trước, chiều chiều là chiều sống không bao giờ quên, chiều đã quen sống ở thiên đường một đời là xa xa yên bình Australia rồi.

Hà Nội - Thành phố của những ngõ ngách

Tên: Phạm Thu Hiền

Chức vụ: 02 Tháng 11 Năm 2008 23:12

Câu truyện của cha mẹ gieo vào lòng tôi một dấu chấm lặng, như một bóng đen vào trong ngõ rêu và không thấy nó ra ...

Hà Nội cuối tháng 10-2008